

Krippel Éva

Esély/egyenlőség vagy egyéni bánásmód

„Semmi sem igazságtalanabb attól, hogy egyformán bánunk teljesen különböző emberekkel“ – mondta Thomas Jefferson (1743-1826), az Egyesült Államok harmadik elnöke, a Függetlenségi Nyilatkozat szerzője.

Nincs két egyforma ujjunk... Minden ember más és más. Különböző örökölt adottságokkal érkezünk, más a környezet, a család, amelyben nevelkedünk. Nem egy óvodába hordanak szüleink, nem is ugyanazon iskolába íratnak bennünket. Más közösségekben és közösséggel fejlődünk, különböző személyek, tanárok hatására alakulnak nézeteink.

Ezekből a ráhatásokból és egyénformáló elemek sorából is következik, hogy a fejlődéshez differenciáltan, különböző módon, egyénileg kell hozzáállni. Minden egyes gyermek már a családban, majd az óvodában és az iskolában is egyéni bánásmódot igényel.

A differenciálás, ha úgy tetszik, megkülönböztetés, nem napjaink kiváltsága, hanem a leírtakból kitűnő törvényszerűség. Első hallásra ellentétesnek tűnik a nem oly régmúlt idő nagy ideáljával, a „mindenki egyenlő és egyforma“ elméletével, viszont, nem tagadja az iskolai esélyegyenlőség eszméjét. A differenciálás épphogy az eltérő, a tanulói sajátosságokat figyelembe vevő és azokra tekintettel levő tanulmányi feltételek biztosítását jelenti. Szem előtt tartja az egyén eredményességét.

Gyakran hallani, hogy megfelelő személyi és anyagi erőforrások hiánya miatt nehézségekbe ütközik a tanuló egyéniségét is figyelembe vevő differenciált pedagógiai módszerek alkalmazása, holott egyre nagyobb igény mutatkozik rá. Egy-egy osztály

tanulói, habár azonos korúak, mégis gyakran és nagyban, az oktathatóság szempontjából lényeges jegyekben különböznek egymástól. Eltérő készség szinttel érkeznek az óvodába, eltérő tudásszinttel az iskolába, ezért fejlesztésük és tanuláruk eredményes irányításához elengedhetetlenül fontos az egyéni bánásmód.

Ez a pedagógiai szemlélet érzékenységet jelent a gyermekek különbözősége iránt, bánásmódot jelent, amellyel viszonyulunk a mássághoz, és jelenti a fejlesztéshez szükséges megfelelő pedagógiai módszer keresését.

A speciális bánásmódot igénylő tanulókat a következő csoportokba oszthatjuk: 1. lassú, 2. hátrányos helyzetű, 3. alulteljesítő, 4. tanulási zavarral küzdő, 5. nehezen nevelhető/viselkedési zavarral küzdő, 6. tehetséges, 7. sérült/fogyatékos/akadályozott gyermekek.

Az oktató-nevelői munkát olyan speciális módon szükséges tervezni, szervezni és megvalósítani, hogy a foglalkozás/óra egy részében a különböző egyéni sajátosságokkal rendelkező gyerekek párhuzamosan, eltérő módon, személyre szabottan speciális feladatokat végezzenek. Nem kis feladat, mely a pedagógus összes művészetét igénybe veszi.

A differenciálás a pedagógus munkájának minden területén alkalmazható, megfelelő időtartammal, tartalommal, követelményekkel, segédeszközökkel, technikával, szervezéssel, munkaformával. A motiválás szintjén hasznos építeni a gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára, élményeire. A tartalom és célok szintjén lehet alkalmazkodni a meglévő ismeretekhez, tapasztalatokhoz, hasznos

azok bővítésére törekedni, és eltérő szintű feladatokat végeztetni, egyszerűbb és bonyolultabb problémák felvetését kutatni, megoldásukat kereseteni. A módszerek is változtathatóak, lehet beszélgetni, elbeszélni, szemléltetni, magyarázni. Az értékelésnél alkalmazható az elismerés, bátorítás, jutalmazás, példaként kiemelés, dicséret, megtapsoltatás. A munkaforma módosítható a gyermekek felkészítése alapján akár egyénire, párosra, kiscsoportosra, spontán kialakított, kisorsolt vagy saját választás alapján alakított csoportra, akár frontális munkára is. Az információk megszerzése és tartós megtartása történhet több csatornán: optikai/látási, auditív/hallási, látás-hallási, mozgásos, tapintásos úton keresztül, manipulatíván, makettek segítségével, eszközök használatával, kísérletek során, stb. A pedagógus oktató-nevelői stílusa differenciálódhat a gyermek igénye szerint, lehet demokratikus, diktatórikus, időnként liberális, szeretetteljes, elfogadó. Ha szükséges, ösztönző, segítségnyújtó, irányító, szabályozó, akár alárendelt, fölrendelt, mellérendelt is lehet.

A pedagógus szerepe az egyéni bánásmód során elsősorban az, hogy a gyermekek ismeretéből kiindulva tudatosan, átgondoltan álljon a munkája megtervezéséhez. Igyekezzen hozzájárulni ahhoz, hogy a gyermekek sajátosságuknak megfelelő módon váljanak a közösség tagjaivá. Segítse őket egymás elfogadásában. Továbblépek, a szülőket is biztassa saját gyermekük feltétel nélküli elfogadásában, mert gyakran a szülők is igénylik az ilyen nemű támogatást.

Egy hallássérült tapasztalatai a felsőoktatásban

Ondrejcsák Eszter

A pedagógusnak hangsúlyoznia kell, hogy a gyerekek közötti teljesítménykülönbség természetes jelenség, mindenki másképp gondolkodik, ezáltal másképp is cselekszik, másképp fejezi ki magát, más a viselkedése. Támogatnia kell a gyermekek természetes kíváncsiságát, egyéni tapasztalatait, azokat kiemelve mindenkinek tegye lehetővé, hogy kitűnjön valamiben. Fontos, hogy mint jól orientálódó felnőtt tolerálni tudja az említett egyéni eltéréseket. Nyersen meg a közösségért, a közös célért és érdekekért minden gyors és lassú reakciójú, szépen, pontosan és kevésbé elfogadhatóan dolgozó, aktív és passzív gyermeket. A gyenge pontok nem mindig hibák, hanem gyakran a lassabb fejlődés jelei, és az ilyen gyerekeknek több gyakorlásra van szüksége, s letöri őt a sok kudarc. A gyorsan dolgozó gyereket igényesebb feladattal lássuk el, hogy ne szokjon hozzá a kis erőfeszítéshez, mert őt meg unottá tehetjük általuk. Legyen a gyermekeknek választási lehetőségük könnyebb vagy nehezebb feladat megoldásában is. A sikeres megoldás ösztönzi majd a továbblépésre. Az eltérő fejlettségű gyermeknek minden helyzetben joguk van más ütemben haladni. Csak a saját fejlődési szintjüknek megfelelő kihívásokkal találkozó gyermek/tanuló lehet jó közérzetű, magabiztos és kreatív. Egyéni bánásmódról mindenkinek szüksége van, annak is, aki sajátos tulajdonságával nem hívja fel magára a figyelmet. (Meglehet, hogy csak idő kérdése.)

Egy egyetemi tanár a minap azt mondta, álmvilágban élek. Az én világom azonban nem rózsafelhőkkel teli édes álmok sorozata, ahol a főszeplő illúziókban ringatva önmagát tölti mindennapjait, hanem ádáz küzdőtér egy elképzelhetetlen célért: hogy kutató legyenek.

Nem a tanárom az egyetlen ember, aki úgy gondolja, elérhetetlen álmokat kergetek, amikor doktoranduszi tanulmányokat folytatok – hiszen a közvélemény megegyezik abban, hogy egy hallássérült számára nincs jövője a kutatói szakmának. Elképzelhetetlen ugyanis, hogy egy hallássérült ebben a versengő világban, ahol az esélyei majdnem egyenlők a nullával, kitartóan küzdjön nyolc évig nap mint nap abban bízva, hogy egyszer talán elérje a célját. Nem magáért, hanem másokért. Mert végül is erről van szó.

Ahhoz ugyanis, hogy valaki kutató legyen, legalább nyolc évig felsőfokú tanulmányt kell végeznie, két-három idegen nyelven beszélnie, mert ezt kevesebbet nem adják. És ezek az évek reggeltől estig a tanulásról szólnak igen kevés pihenéssel, mert ezt másképp nem lehet. Persze csak ha jól akarod csinálni. Az egészséges ember számára persze egészen másképp működik az egyetemi élet. Lehet délig aludni, csak vizsgaidőszakban készülni, és szórakozni, szórakozni. Így viszont az eredményt nem éred el. De még a közelébe sem kerülsz, főleg ha hallássérült vagy. Az egészséges emberektől ugyanis ők többnyire (ebből a szempontból) abban különböznek, hogy mikor „végighallgatták” az előadásokat, haza kell menniük és utánanézniük, vajon miről is beszélhettek aznap a tanárai. Merthogy nem hallják a kb. 1 óráig tartó egy-egy előadásnak a negyedét sem, az biztos. Néhány kivétellel.

Én többnyire nem hallottam, ami az általam látogatott középiskolában és egyetemen hangzott el egy ilyen órán/előadáson. De bementem, mert egyetemen csak három alkalommal lehet hiányozni, és végigültem az előadásokat. Aztán néha nem mentem,

mert minek. Az idő véges, nekem pedig írni, olvasni, tanulni kell, néha pihenni is jó lenne, míg más csoporttársam többnyire nyugodtan megvan a tanári jegyzeteivel. Aztán, hogy mégis tudjam, miről beszéltek a tanárain, elkértem a hallgatóktól a jegyzeteiket. Természetesen nem mentem vele semmire. Legalábbis Magyarországon nem. Többnyire rosszul lejegyzetelt hézagos szavak és mondatok. Ilyenkor az ember fogja a tematikát, amit a tanár év elején kiosztott, aztán neki-lendül elolvasni minden felsorolt irodalmat. Egy hétre nem egy könyv jut, hanem hat-hét, ha pedig szemináriumi munkát is kell írni, többnyire tíz. Így az ember többet tanul önerőből, mint ami eredetileg meg volt szabva neki. Nem azért, mintha ne lenne jobb dolga, hanem mert nincs más választása.

Egy hallássérült egyetemista ugyanis valójában csak magára számíthat. Nem hagyatkozhat az előadásokra, a jegyzetekre, a nyelvórákra, hogy majd a tanár megtanítja azt az idegen nyelvet, amit nem is hall rendesen. De bemegy minden egyes nap, mikor tanítás van, eljártssa, hogy minden rendben van, miközben az emberek egy része önmagát sajnálta fekszik az ágyában egész nap, nézi a tv-t, mert egyszerűen nincs kedve dolgozni.

Nincs munka – szokták mondani.

Persze lehet, sőt valószínű, hogy nekem se lesz munkám. Viszont elég ok-e ez arra, hogy meg se próbáljam, használhatónak bizonyulok-e valaminek?

Meg lehet kérdezni, milyen lehetőségei vannak egy hallássérültnek a munkaerőpiacon. Végezhet gyári munkát, lehet raktáros vagy dolgozhat bevásárlóközpontokban stb., egyszóval végezhet bémunkát, amivel semmi gond nincs, rájuk is nagy szükség van. De mi történik akkor, ha egy hallássérült csillagász szeretne lenni? Mert ha nehézségek árán még el is végzi az egyetemet, nem sok foglalkozás akad, ami megfelelő lenne a számára. Ez a néhány tízezer ember (a 2009-es statisztikai adatok szerint Magyarországon kb. 60-80 ezer), meg